

Hasan Arıcan, Bornova Tarihinden Yapraklar, Tepekule Kitaplığı yay., İstanbul 2009, 156 s., ISBN: 978-975-6867-11-2.

Mikro ölçekte gerçekleştirilen yerel tarih araştırmaları, yerleşim birimleri ve tarihin genel alan çalışmaları için vazgeçilmez kaynak durumundadır. Bu araştırmaların önemi hızla küreselleşen dünyada 'yerel olunmadan evrensel olunamayacağı' veya diğer bir söylemle 'geçmişi olmayanın geleceğinin olmayacağı' bilincinin gelişimine koşut olarak artmaktadır. Yerel tarih aslında herhangi bir yerleşim biriminde yaşayan insanların kendilerini 'yabancı' veya 'öteki' hissetmedikleri; aksine olabildiğince paylaşım, kaderinde söz sahibi olabildikleri toprakların geçmişi ve bugünüyle olan ilgilerinin bir göstergesidir. Bu ilginin 'hemşehrilik' anlayışının pekişmesinin ve sosyal bütünleşmeyi sağlamanın yolu olduğu da aşikârdır. Akademisyenlerin yerleşim birimi odaklı çalışmalarının yerelle buluşmadıkları sürece eksik ve yavan kalacakları gerçeği, mahallinde yerel araştırmacılar tarafından yürütülen çok yönlü çalışmaların önemini arttırmaktadır.

Bornova'da yerel tarih araştırmacılığı söz konusu edildiğinde ismi mutlaka zikredilen '*Hasan Arıcan*' Girit göçmeni bir ailenin çocuğu olarak 1941 yılında Bornova'da dünyaya gelmiş, çocukluğunun ardından ilk ve orta öğrenimini de burada tamamlamıştır. 1967 yılında bitirdiği yüksek öğreniminin ardından yedeksubay olarak yerine getirdiği vatani görevinin dışında uzun süreli veya yerleşim amaçlı Bornova'dan ayrılmamış, babasının ticaretle uğraşması dolayısıyla yirmibeş yıl Bornova'da gıda toptancılığı ile meşgul olmuştur. Hasan Arıcan kentlilik sorumluluğu gereği 1984-1994 yılları arasında İzmir Büyükşehir ve Bornova Belediye Meclis üyeliği görevlerinde bulunmuştur.

Başlıca hobisi çok sevdiği Bornova'nın uzak-yakın geçmişi ile ilgili çalışmalar yaparak derlediği bilgileri Bornova'yı yaşayanların ve yaşayacak olanların dolayısıyla tarihin eline belge-kitap olarak bırakmak olan Hasan Arıcan'ın kendi adına yayımladığı ilk kitabı '**Bornova Albümü**'dür⁵. Yazar, araştırma ve beklemenin sonu olmayacağı düşüncesiyle arşivinde biriken Bornova fotoğraflarını yeni heveslerin doğmasına neden olması ve gelecekteki araştırmacılara yardımcı olmak düşüncesiyle bir araya getirerek okuyucuyla buluşturmuştur. Eserin başlangıcında Prof. Dr. Ersin Doğer'in '*Bornova'nın Kısa Tarihi*' (s. 9-19) başlıklı çalışması yer almaktadır. Bu makale tarihin erken devirlerinden XX. yüzyıla uzanan süreçte Bornova ile ilgili bilgilerin derlendiği bilimsel bir çalışmadır. Kitapta, kronolojik sıraya göre dizilmiş değişik yıllara ait çoğunluğu siyah-beyaz olan fotoğraflarla Bornova'nın 'görsel tarihi' sunulmuştur.

⁵ Hasan Arıcan, *Bornova Albümü*, Yay. Haz. Hakan K. Taşkıran, Tepekule Kitaplığı Yay. No: 2, İzmir 1999, 174 s., ISBN: 975-6867-01-9.

İkinci yayım '**Bornova Köşkleri Gezginler ve Anılar**' başlığını taşımaktadır⁶. Eser, kent ve kentlilik bilincinin oluşum ve gelişiminde yerleşim birimlerinin kendilerine özgü mimari dokusunun ve yapılarının bilinmesi ve korunması gerektiği düşüncesinden hareketle Bornova'da birçok örneği bulunan Levantenlere ait köşkleri konu edinmiştir. Kitabın başlangıcında Antoine Galland, Evliya Çelebi, François Herve, Joseph Michaud, Sokrati Prokopiu gibi gezgin ve yazarların Bornova'ya dair verdikleri bilgiler '*Gezginlerin Anılarında Bornova*' bölümünde (s. 15-34) derlenmiştir. Kitap içerisinde Prof. Dr. İnci Kuyulu Ersoy tarafından kaleme alınmış '*Bornova Levanten Köşklarine Mimari Açından Bir Bakış*' (s. 35-47) başlıklı makale Osmanlı konut mimarisinde özgün bir tür olarak belirlenen ve 'Levanten köşkları' olarak isimlendirilen konutlar ile Bornova'daki örnekleri üzerine hazırlanmış giriş mahiyetinde kısa bir değerlendirmedir. '*Geçmişe Açılan Kapılar, Eski Bornova'nın Evleri ve Bahçeleri*' başlığını taşıyan bölüm (s. 49-167) ise Evelyn Lyle Kalças'ın '*Gateways to the Past; Houses and Gardens of Old Bornova*' adlı eserinin Asuman Kökçü tarafından dilimize çevirisidir. Kitapta son olarak '*Bornova'ya Ziyaret Eden Tanınmış Kişiler*' (s. 169-174) adlı bölüm yer almaktadır.

'**Bornova Tarihinden Yapraklar**' başlığıyla çıkan son kitabı ise yazarın iyi bir 'Bornova okuyucusu' olduğunun kanıtı gibidir. Önsözde (s. 9), eserin, içerisinde birbirinden çok farklı konuların görsel materyal eşliğinde ve geniş bir yelpazede ele alındığı belirtilmiştir. Yrd. Doç. Dr. Hasan Mert'in '*Yüzyıl Önce Bornova*' başlığını taşıyan giriş yazısında (s. 11-18) Bornova'nın yakın geçmişine ilişkin tarihi bilgiler edebi bir anlatımla okuyucuya sunulmuştur. Kitapta tarihsel süreç içerisinde yerli-yabancı çeşitli gazete, dergi ve kitaplarda Bornova ile ilgili tespit edilebilen makale, haber, şiir, röportaj gibi pek çok alıntı derlenmiştir. Yazar bu eseriyle 'Bornova Arşivi' oluşturma çalışmalarında bir adım daha atmış olduğunu özellikle belirtmektedir.

Koyu bir 'Bornova sevdalısı' olan yazar kamuoyunun ilgi ve merakını uyandırmak adına yaptığı çalışmalarla doğduğu ve yaşadığı kente olan hemşehrlik sorumluluğu ve aydın kentlilik bilinciyle davranarak yerel tarih çalışmalarına hatırı sayılır bir katkıda bulunmuştur. Günümüzde bağrında yarım yüzyılımı devirmiş bir üniversite barındıran, aynı zamanda bir sanayi ve ticaret şehri olan Bornova'ya sevgi ve tutkusunu Bornova'nın tarih ve kültürüne olan ilgisiyle birleştirerek yaptığı önemli katkılar dolayısıyla dördüncü kitabının hazırlık çalışmalarını sürdüren Sayın Hasan Arıcan'a teşekkür eder, daha nice güzel eserlerle 'Bornova tarihine not düşürmeyi' sürdürmesini dileriz.

Vehbi Günay*

⁶ Hasan Arıcan, *Bornova Köşkları Gezginler ve Anılar*, Yay. Haz. Hakan K. Taşkıran, Tepekule Kitaplığı Yay. No: 6, İstanbul 2003, 174 s., ISBN: 975-6867-06-X.

* Doç. Dr., Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü Öğretim Üyesi, Bornova-İZMİR.
e-posta: vehbi.gunay@ege.edu.tr.